

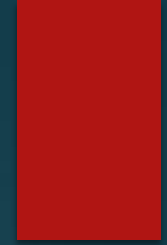

Fundusze
Europejskie
Polska Cyfrowa

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

"Miasta i miasteczka z regionu kujawsko - pomorskiego i pomorskiego w dawnej pocztówce"

Z KOLEKCJI GABINETU ZBIORÓW GRAFICZNYCH BIBLIOTEKI
UNIWERSYTECKIEJ W TORUNIU"

Projekt POPC

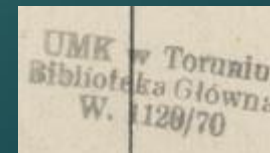
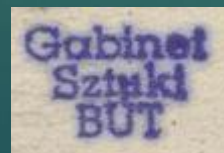
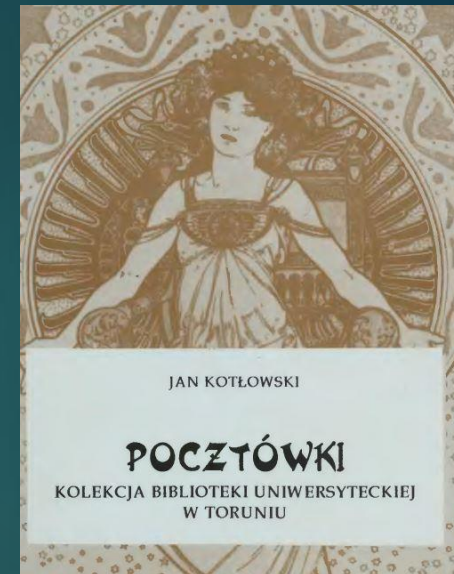
- ▶ W ramach projektu POPC - ***Ucyfrowienie zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego dla potrzeb nauki i dydaktyki całego kraju*** upowszechniono z kolekcji Gabinetu Zbiorów Graficznych BU UMK **500** pocztówek pochodzących z przełomu XIX i XX w. do lat 30 -tych XX w.
- ▶ Wybrane karty pocztowe ilustrują region kujawsko-pomorski i pomorski, z jego 36 miastami i miasteczkami
- ▶ Wybrane miejscowości: Aleksandrów Kujawski, Barcin, Brodnica, Chełmno, Chełmża, Gdańsk, Gniew, Golub - Dobrzyń, Grudziądz, Hel, Inowrocław, Jabłonowo Pomorskie, Kcynia, Koronowo, Kościerzyna, Kruszwica, Lębork, Lipno, Malbork, Mogilno, Nakło nad Notecią, Pelplin, Prabuty, Puck, Radziejów, Radzyń Chełmiński, Rypin, Skępe, Strzelno, Świecie, Tczew, Tuchola, Wąbrzeźno, Więcbork, Włocławek, Żnin
- ▶ W projekcie nie został ujęty Toruń, ponieważ obszerna kolekcja dawnej pocztówki toruńskiej została opracowana i zamieszczona w KPBC już wcześniej.
- ▶ Kart pocztowych przedstawiających w/w miasta jest oczywiście dużo więcej, ale skupiliśmy się na tych najstarszych i najciekawszych.

Przygotowanie pocztówek do upowszechnienia:

- ▶ Selekcja
- ▶ Poddanie zabiegom konserwatorskim przeprowadzonym przez Oddział Konserwacji i Zabezpieczenia Zbiorów BU
- ▶ Nadanie numeru inwentarzowego i umieszczenie w specjalnie zamówionych wedle wskazań konserwatorskich poliestrowych koszulkach
- ▶ Skatalogowanie w systemie **Horizon**
- ▶ Wysłanie opisów do **NUKAT**
- ▶ Opracowanie w systemie **d'Libra**
- ▶ Digitalizacja
- ▶ **Upowszechnienie w Kujawsko – Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej.**

Kolekcja pocztówek w Gabinetie Zbiorów Graficznych BU UMK

- ▶ Ponad **140 tysięcy** kart pocztowych
- ▶ **Zbiór** - jeden z największych tego typu kolekcji publicznych w Polsce
- ▶ **Pochodzenie:** dary, egzemplarz obowiązkowy, kupno, wymiana dubletów
- ▶
  - **znaczący** dla kolekcji zbiór pozyskano na drodze wymiany z bydgoskim antykwariatem w roku 1970 r. - było to około 60 tysięcy pozycji z kolekcji po znanym wśród „kartofilów” warszawskim zbieraczu inżynierze Stanisławie Rzeźniackim
- ▶ Karty pocztowe o najróżniejszej tematyce
- ▶ Od końca XIX wieku, po czasy współczesne

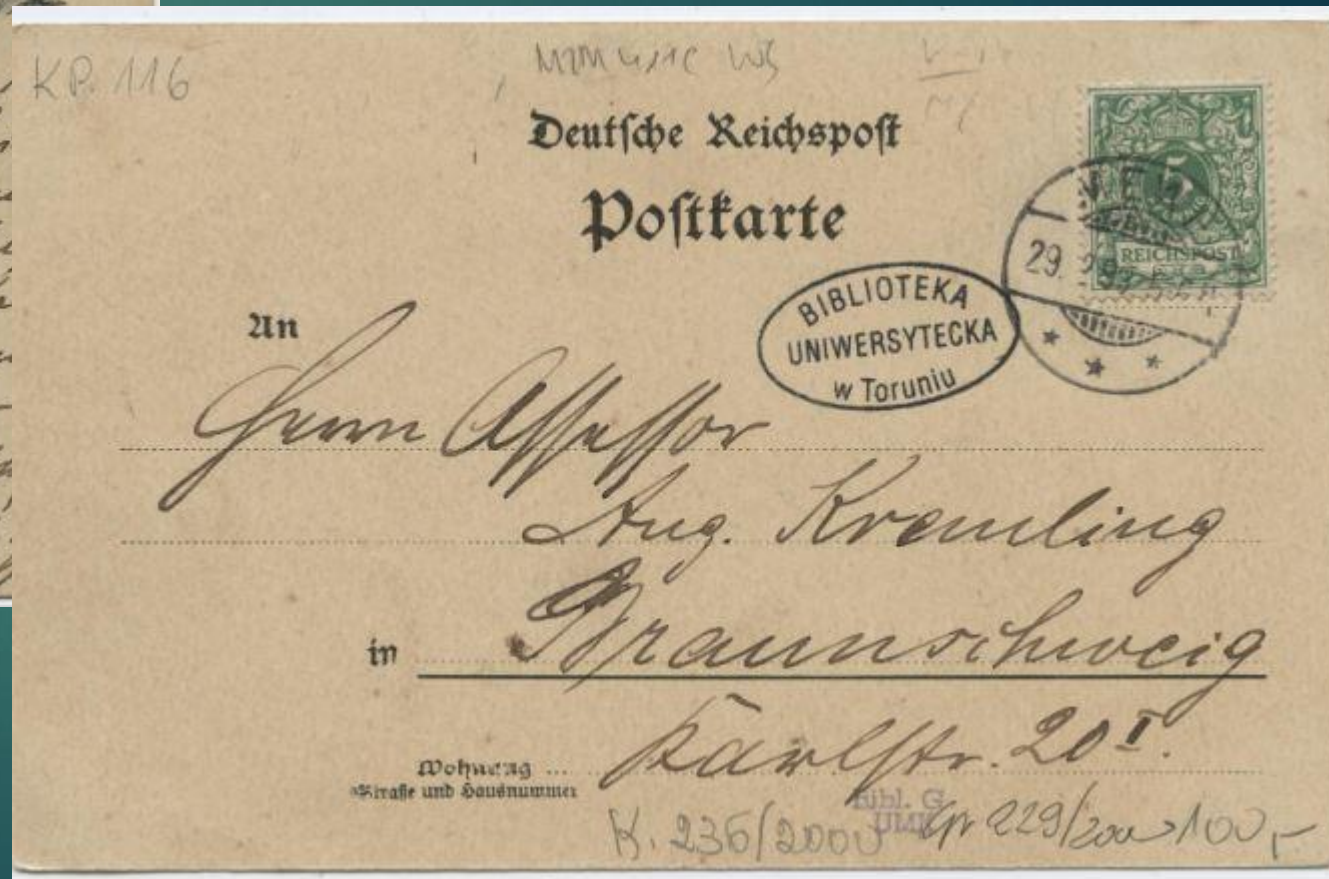

Historia pocztówki

- ▶ Pomysł karty pocztowej dał pruski poczmistrz Heinrich von Stephan w roku 1865
- ▶ Wprowadzenia jej w obieg, jako "karty korespondencyjnej" dokonano dzięki staraniom prof. ekonomii Akademii Wojskowej w Wiener - Neustadt - dra Emanuela Hermanna w 1869 roku
- ▶ Korespondencja "odkryta" jest znacznie bardziej ekonomiczna
- ▶ Ilustrowane karty pocztowe powstały w okresie wojny prusko - francuskiej, a pojawiły się one w obiegu z początkiem lat 70-tych XIX wieku
- ▶ Do 1905 roku miejsce na korespondencję znajdowało się tylko na awersie. Rewers natomiast przeznaczony był na wpisanie danych adresata

Układ pocztówki do 1905

Układ pocztówki po 1905

TCZEW. Kościół św. Józefa.

KP. 450

11.09

Fot. Stefański.

Wyd. Józef Kopczyński, Tczew.
Przedruk wzbroniony.

Bibl. G.
UMK

G. 244/87

K. 270/87

14,-

ZAKŁADY REPRODUKCYJNE
"KOPISZ" KRAKÓW S.A.

Wydawcy prezentowanych pocztówek

- ▶ Pocztówki wydawane były w tym czasie głównie przez księgarzy oraz właścicieli składów materiałów piśmienniczych.
- ▶ W celach reklamowych pocztówki wydawali także właściciele znanych hoteli i restauracji.
- ▶ Karty pocztowe z naszego regionu do pierwszej wojny światowej wydawane były głównie przez niemieckich wydawców z miast prezentowanych na danej pocztówce, ale także w innych miastach między innymi Berlinie, czy Lipsku.
- ▶ W okresie międzywojennym dominowali wydawcy polscy

★★★★ Nakładem Księgarni Hermes w Inowrocławiu ★★★★★

Pocztówka jako reklama hotelu

*Hotel „Königlicher Hof“
Lauenburg in Pom.
Inh. Heinz Möller*

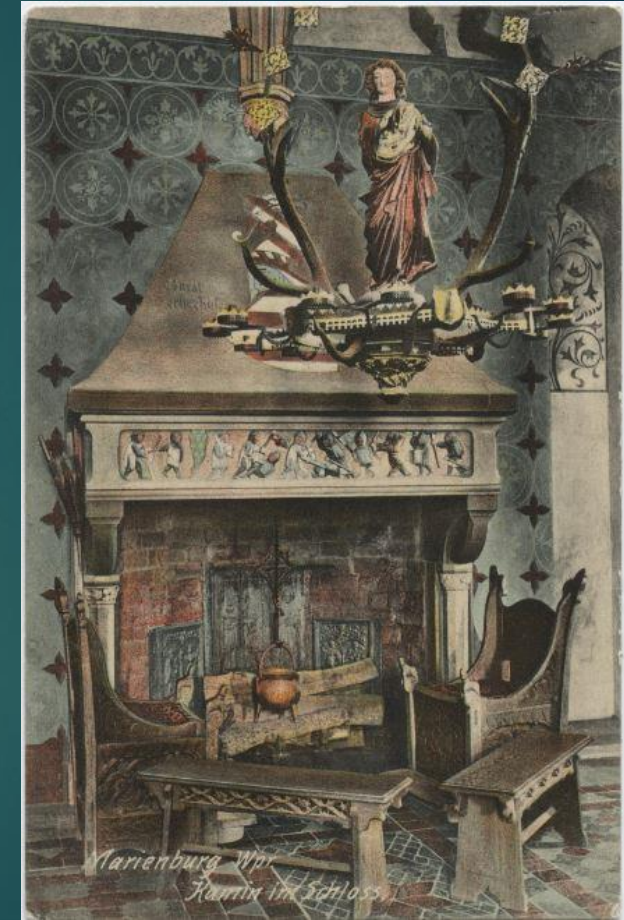
Rola pocztówki

- ▶ - Główna – przekazywanie wiadomości na odległość
- ▶ - „Użyteczność szczególna” to wartość historyczna i dokumentacyjna uzyskana w perspektywie czasu
- ▶ **Pocztówki stanowiły:**
- ▶ Dokument epoki i jej świadectwo
- ▶ Najbardziej masowy i demokratyczny środek informacji
- ▶ Ukazywały najważniejsze wydarzenia z kraju i zagranicy
- ▶ Zawierały bogatą tematykę praktycznie z każdej dziedziny życia
- ▶ Pamiątki dla turystów (głównie pocztówki widokowe)
- ▶ Reklamę hoteli, domów handlowych, sklepów i zakładów gastronomicznych
- ▶ Pełniły rolę propagandową
- ▶ Reprodukcje dzieł sztuki
- ▶ Obiekt kolekcjonerski

Wartość jaką nabrały pocztówki z upływem czasu:

- ▶ ikonograficzną
- ▶ artystyczną,
- ▶ dokumentacyjną
- ▶ ilustracyjną
- ▶ kulturową
- ▶ naukową
- ▶ kolekcjonerską

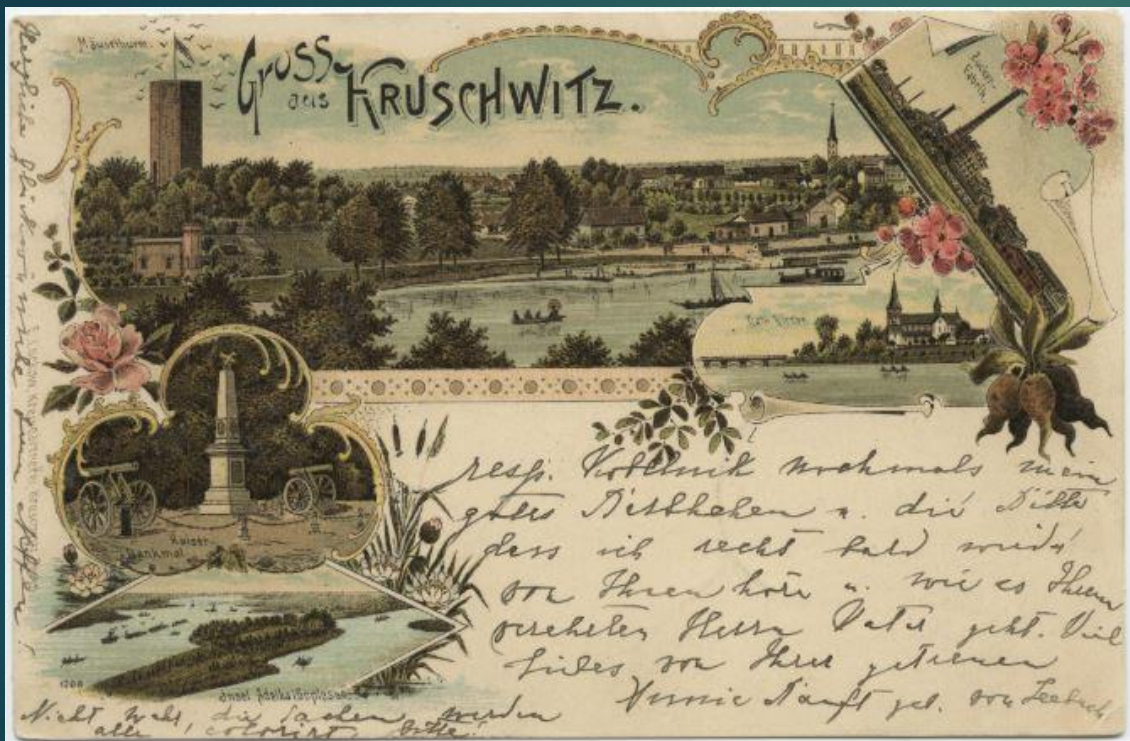

"Gruss aus..."

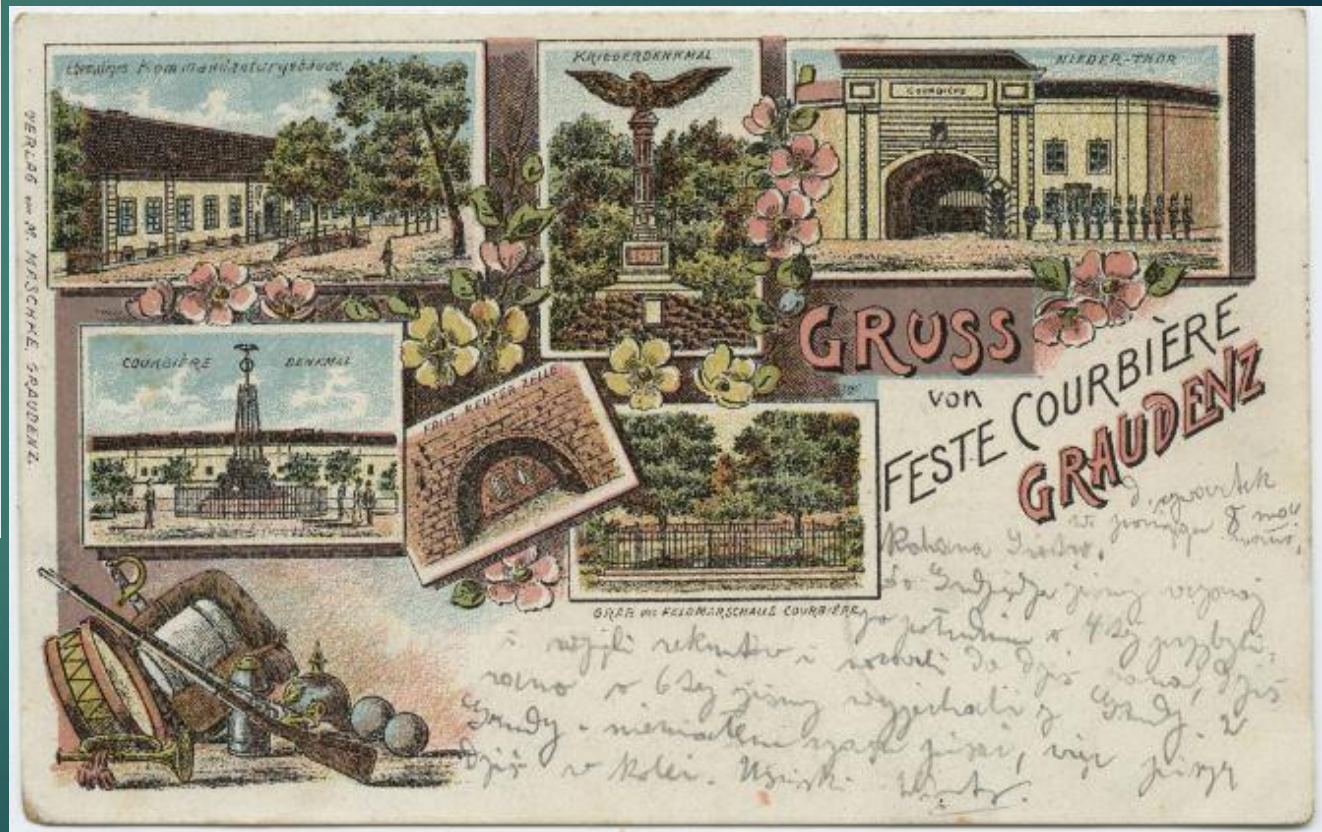

- ▶ Karty litografowane, zdobione często secesyjnymi ornamentami, czy kwiatkami.
- ▶ Widoki zarówno dużych miast jak i małych miasteczek upiększono umieszczając je w ozdobnych ramach, otaczano je kwiatami, owocami, liśćmi np. dębu
- ▶ Karty te były nawiązaniem do malarstwa wedutowego oraz kart litografowanych tworzących całe albumy widoków
- ▶ Przykładem są najstynniejsze w Polsce litograficzne albumy Napoleona Ordy z połowy XIX wieku głównie z widokami dawnych kresów wschodnich Polski.

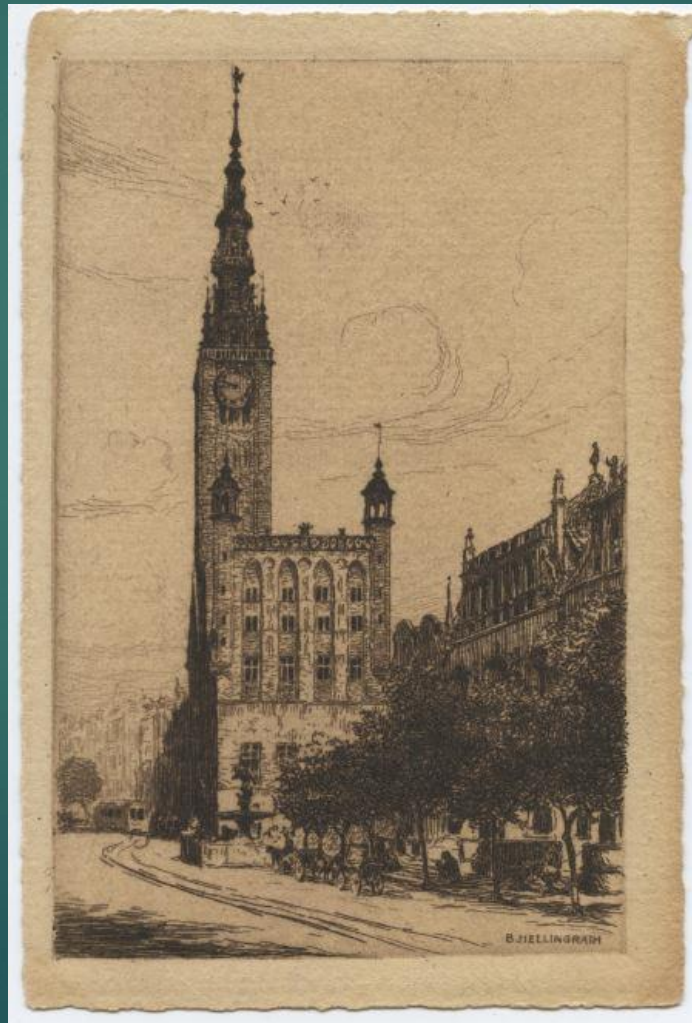
Przykłady

Przykłady

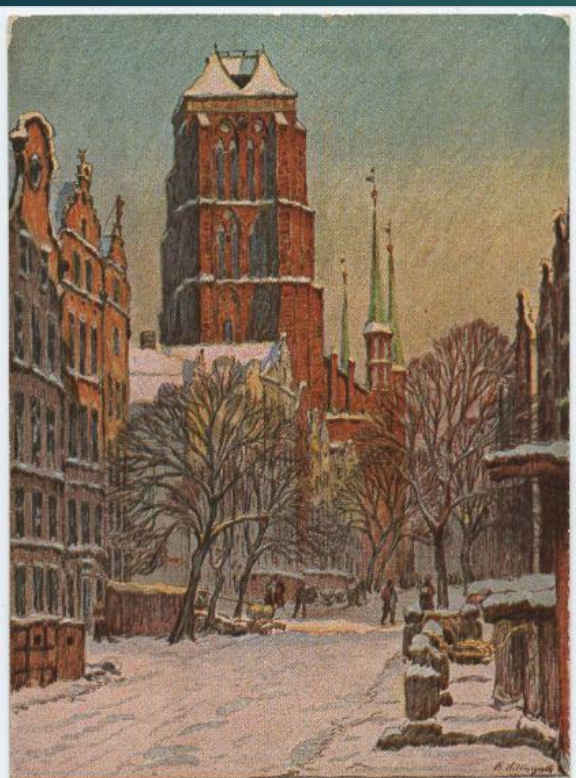

Pocztówki jako oryginalne grafiki

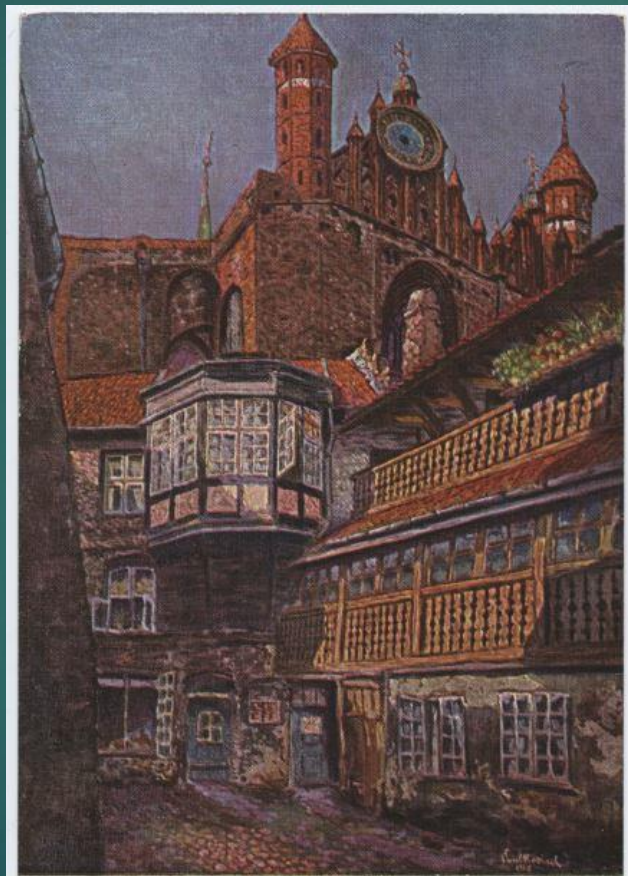

- ▶ Cenione wśród kolekcjonerów pocztówki – akwaforty tłoczone z płyty autorstwa Helmingratha Bertholda (1877 - 1954)

Reprodukcje malarstwa na pocztówce

Berthold Hellingrath: DANZIG, Jopengasse mit Marienkirche.

Paul Kreifel: DANZIG, Pfarrhof bei der Marienkirche

Paul Kreifel:
DANZIG
Kanzelhaus
Baumannshof

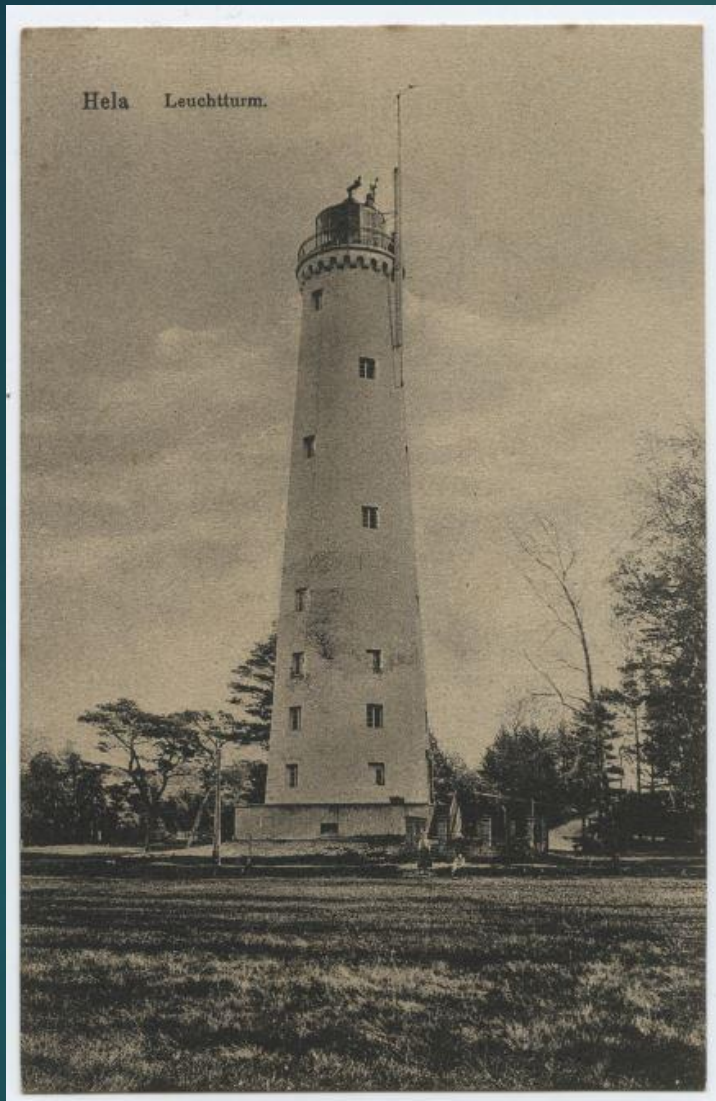
Nie istniejące, a w pocztówce zachowane

- ▶ Nieistniejący już Dom Zdrojowy z ogrodami na Westerplatte [1904]

- ▶ Brodnica - Duży Rynek z nieistniejącym już pomnikiem wojennym

około 1920

po 1929

- ▶ Nieistniejąca od 1939 roku latarnia na Helu w dwóch odśtonach

Projektowana wieża przy kościele katolickim
w ŻNINIE.

ZNIN

- ▶ Żnin - projekt wieży Kościoła św. Floriana z ok. 1910
- ▶ Neobarokową wieżę zrealizowano w innej wersji w latach 1910 - 1924

Sztafaż w pocztówce

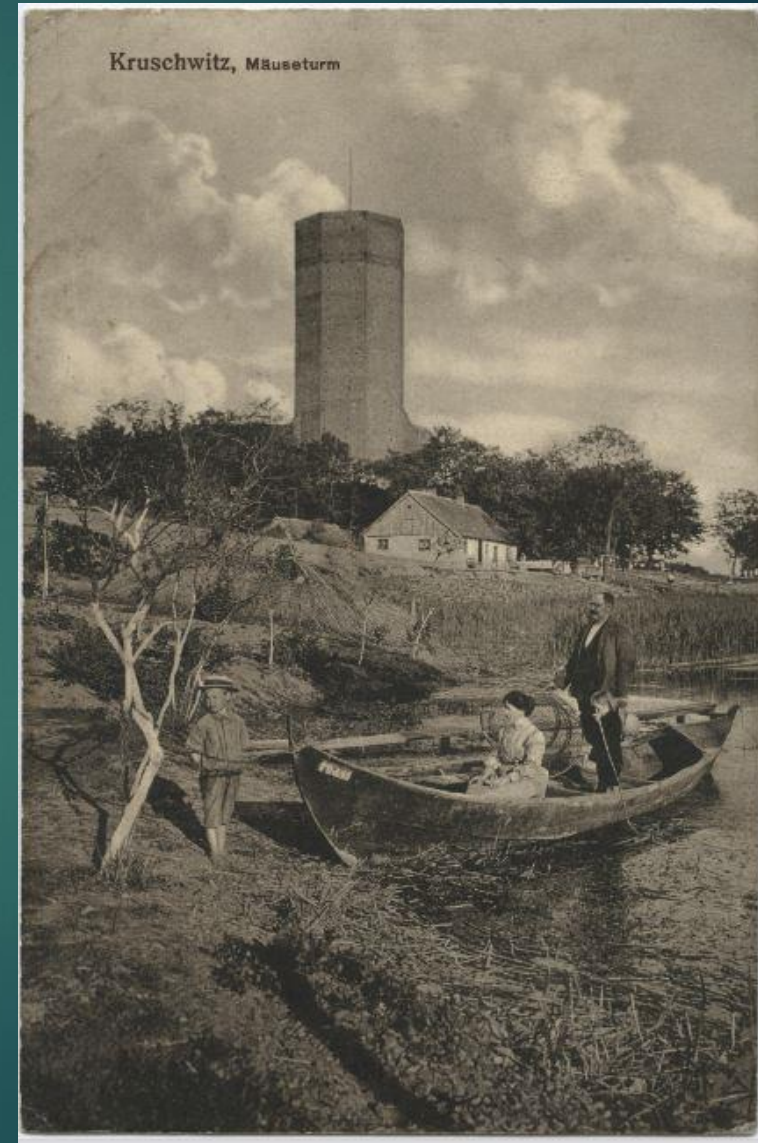

► Inowrocław

▶ Wąbrzeźno

▶ Kruszwica

▶ Nakło nad Notecią

► Puck

► Prabuty

► Lębork

Inowrocław

Motywy patriotyczne w pocztówce

- ▶ W okresie wzmożonych starań Polaków o odzyskanie niepodległości
- ▶ Tuż po odzyskaniu niepodległości i w okresie międzywojennym
- ▶ Był to najczęściej Orzeł Biały, polska flaga i herb Pogoni

Świecie

Koronowo

Publikacje na temat dawnych pocztówek z kolekcji Gabinetu Zbiorów Graficznych BU UMK autorstwa znawcy tematu kustosza dyplomowanego **Jana Kotłowskiego**

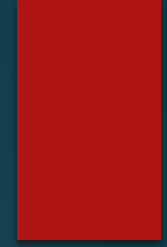

**Fundusze
Europejskie**
Polska Cyfrowa

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Dziękuję Państwu za uwagę!

Elżbieta Hudzik

Gabinet Zbiorów Graficznych

Biblioteka Główna UMK w Toruniu

ul. Gagarina 13, 87-100 Toruń

Tel. (+48 56) 611-4406